

Рецензия

от доц. д-р Албена Накова

член на научно жури в конкурс за заемане на академична длъжност „Професор” по професионално направление 2.3. Философия, обявен в Държавен вестник, бр. 5 от 15.01.2019 г. за нуждите на секция „Социални теории, стратегии и прогнози“ към Института за изследване на общества и знанието – БАН

Единствен кандидат по конкурса : доц. дфн Богдана Тодорова

Общо описание на представените материали.

Единствен кандидат по конкурса за заемане на академичната длъжност „професор“ в секция „Социални теории, стратегии и прогнози“ на ИИОЗ е доц. дфн Богдана Йорданова Тодорова.

Доц. Тодорова участва в конкурса за професор с общо 33 публикации, от които: 2 самостоятелни монографии, 1 монография в съавторство, 1 глава от колективна монография и 29 статии и студии. От статиите 4 са публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в Web of Science и Scopus, 5 в други световни бази данни с научна информация, а останалите общо 20 статии и студии са в списания с научно рецензиране или в редактирани колективни токове. Една от монографиите и 17 от статиите и студиите са на английски език, като 11 от тях, включително монографията са издадени в чужбина, което е безусловно свидетелство за добра представеност и видимост на кандидата в международната научна общност.

Трудовият стаж и опит на кандидата е в областта на конкурса, а от приложената справка се вижда, че са напълно покрити и минималните национални изисквания към научната, преподавателската и/или художественотворческата и спортната дейност на кандидатите за заемане на академичната длъжност „професор“ по професионално направление 2.3. Философия.

Обща характеристика на научната, научно-приложната и педагогическата дейност на кандидата.

Научната дейност на доц. Тодорова е центрирана около един основен изследователски проблем – ислямът. Това е центърът, който обединява нейната творческа

работа и интереси в двете основни тематични области на философията, в които тя работи - философия на религията и политическа философия (политически ислям, съвременни течения). С исляма са свързани и нейните изследвания в областта на такива актуални съвременни проблеми като ислямския фундаментализъм и тероризма и такива малко изследвани области като биоетиката в исляма, които също са част от нейните изследователски интереси.

Доц. Богдана Тодорова демонстрира и впечатляваща активност като участник в различни научни форуми, на които представя своите изследователски резултати – тя е участвала с доклади в 35 международни и 21 национални научни форума (голяма част от които с международно участие).

В цялостната научна дейност на кандидата се удържа баланс между теоретична и научно-приложна дейност. Доц. Тодорова е участник в 6 вътрешноинститутски проекта с финансиране от бюджета на БАН, на 4 от които е ръководител; 6 проекта по линия на междуакадемичното сътрудничество (ЕБР), на 5 от които е ръководител и на 1 координатор; участник от страна на България е в 1 международен проект по 7 РП на ЕС „Islam and Muslims in Europe“, като е директор на програмата Europe with or without Muslims-Narratives of Europe, 13th Mediterranean Research Meeting, Montecatini Terme, Italy; участник е и в 1 национален проект с външно финансиране от Фондация „Солидарно общество“ и Фондация „Фридрих Еберт“.

Богдана Тодорова е член на редакциите на 4 научни списания и участва в 4 неправителствени организации, 2 от които международни, вкл. Мрежата на жените философи към ЮНЕСКО. Доц. Тодорова е участвала в състава на 12 организационни и програмни комитети на различни научни форуми. Тя е съставител или редактор на 7 научни сборника. Самата тя е автор на 8 рецензии и становища по процедури за научни степени и академични длъжности и също така е написала 10 рецензии за научни статии и книги.

През периода 2008-2012 г. Богдана Тодорова е завеждащ секция „Антропология и изследвания на религията“ при Института за философски изследвания на БАН, а от 2015 г. е ръководител на секция „Социални теории, стратегии и прогнози“ на ИИОЗ – БАН, през 2019 г. избрана за втори мандат. Член е на НС на ИИОЗ. Носител е на награди на Фондация „Човештина“, ЦИНСО-БАН и ЮНЕСКО.

Учебната дейност на кандидата

Научната и научно-приложната дейност на кандидата се допълва успешно от учебната и преподавателска дейност. Към настоящия момент доц. Богдана Тодорова е лектор към Центъра за обучение на БАН, като води два курса: „Ислям и съвременност“ и „Фундаментализъм. Ислямски фундаментализъм“. Тя има и три проведени лекционни курса от по 30 часа на английски език по дисциплината „Международна и национална сигурност“ за чуждестранни студенти в магистърската програма „Право на Европейския съюз и сигурност“, към ВСУ „Черноризец Храбър“, както и 60 часа лекции по темата „Език и мислене“, в рамките на пост-докторска програма към ОП „Развитие на човешките ресурси към МОМН по проект №BG051PO0013.3.04/27 на ИБЕ-БАН, 2010 г.

Доц. Тодорова е била ръководител на 2 докторанта и 1 дипломант (във ВСУ).

Научните постижения и приноси на кандидата

За почти три десетилетия работа в сложната проблематика на исляма доц. Тодорова е изследвала множество негови аспекти и преобразования, различни негови въздействия върху социалния живот и обществените отношения, като е успяла да формулира собствени авторски приноси в тази толкова комплексна материя. Като се започне от най-новите монографии на доц. Тодорова, индивидуални и колективни, и се мине през всички нейни публикации – статии и студии през годините - проблемите на исляма се изследват от позициите и с методите на различни науки – философия, социология, етнология, културна антропология, политология, социална психология и етнопсихология, икономика, етика и дори медицина, което от една страна е свидетелство за многоаспектност, научна коректност и надеждност на анализа и получените резултати, а от друга страна е показател за широка научна компетентност на автора.

Особено показателна за комплекса от научни подходи и методи, които Б. Тодорова съвместява в своите изследвания е нейната последна монография „Обективирането на исляма“, където от философска гледна точка се анализира започналият в исляма процес на дистанциране от класическата традиция и промяна в отношението към религиозния авторитет, определени като „обективиране на исляма“, както и такива есенциални философски теми като мутациите на Истината и нейните релативистки версии, провокирани и обслужвани от исляма. Този философски прочит е съпроводен от прилагането на социологически методи и подход под формата на интервюта с водещи ислямски духовни

лидери при изследването на проблемите на идентичността и формирането на идентичности през призмата на исляма. Авторски принос е изследването на конструирането на нови идентичности на основата на две стратегии – на „червения ислям“ и на „черния ислям“ – съответно конструиране на нова сунитска и нова салафитска идентичности, както и формирането на „политизирани идентичности“.

Научните методи на икономиката са приложени при анализа на теорията за т.нар. „златен динар“ и туахидната икономика от гледна точка на техните възможности и ресурси духовно да възродят и укрепят ислямската идентичност. А подходът на политологията намира израз в новия авторски прочит на корелациите между демокрацията и исляма, както и в прогностичния анализ на геополитическите отношения между „червения“ и „лазурния“ ислям в днешния Близък изток и техните резонанси в по-близки и по-далечни региони.

Характерният за цялостното творчество на Б. Тодорова интердисциплинарен подход е приложен и във втората ѝ монография, издадена на английски език в Румъния „The position of “unity” in the Political Thoughts of Imam Khomeini“. Тук за първи път на базата на хуманитарни науки (философия и социология) и на философските възгледи на имам Хомейни е представена и анализирана идеята за нов „социален договор“ като алтернатива на идеите на Хобс, Русо и Кант и с използването на социологическата категория на Макс Вебер „социално взаимодействие“. Направен е нов социално-философски анализ (като философският анализ е комплексен и включва подходите на философия на религията, херменевтиката, екзистенциалната философия, философията на историята) на реформата, извършена от Хомейни и новия политически проект за развитие на иранското общество, наречен „теодемокрация“, като анализът включва социално-икономически и политически аспекти.

Една голяма тема в творчеството на Б. Тодорова, отново в рамките на изследването на исляма, е темата за модела на съжителство между християни и мюсюлмани (сунити и алевити) в България и по-конкретно на територията на Източните Родопи. Тази тема е предмет на анализ в колективната монография на Б. Тодорова и М. Мизов „Българският етнически модел мит или реалност?“, както и в множество статии. През призмата на исляма са анализирани проблемите на идентичността и формирането на идентичности в района на Източните Родопи, разгледани са въпросите за отношението между интеграция и идентичност; между интеграция и акултурация или асимилация; между идентичностна

автентичност и автономност. Специфика на анализите и изложените авторови тези е, че те са подкрепени от използването на социологически методи и богат емпиричен материал от проведено по проект на МОНМ емпирично социологическо изследване в 116 населени места на територията на Източните Родопи, както и от използването на метода на наблюдението. Показателно е, че резултатите от тези изследвания се използват от Министерство на образованието, Дирекцията по Вероизповеданията към МС и Върховния комисариат за бежанците към ООН, което е безспорно свидетелство за това, че научните изследвания на доц. Тодорова не са самоцелни, а имат конкретна практическа значимост и приложимост и отговарят на специфични съвременни потребности.

На проблемите на помаците в Централните и Източни Родопи и тяхната идентичност, спекулациите с исляма, ислямизацията и фундаментализма, нарастващата десекуларизация и радикална реконфесионализация са посветени и поредица от статии на доц. Тодорова. Тръгвайки от българската ситуация, тя постепенно преминава към сравнителни изследвания на мюсюлманските общности на територията на Румъния и България, на база теренни проучвания, събран и анализиран богат емпиричен материал по проект между Българската академия на науките и Румънската академия на науките, които намират отражение във втората колективна монография на Б. Тодорова, издадена на английски език „Democratization, Religious Identity and Fundamentalism in Romania and Bulgaria“. Монографията е посветена на нарастващия фундаментализъм и радикализъм и предизвикателствата пред България и Румъния във връзка с това. Авторски принос е очертаното историческо „Балканско пространство“, в което ислямът не е нов политически феномен.

Заплахите и опасностите, свързани с верски фундаментализъм, религиозен фанатизъм и тероризъм са още една голяма тема и предмет на поредица от статии на доц. Тодорова, част от които се базират на емпирични изследвания, проведени в Турция с български мюсюлмани, преселници в Одрин, Бурса, Текирдаг, Истанбул и Чорлу по проект на БАН с ТЮБИТАК. Въз основа на изработения анализ и данни от теренното проучване е изготвен лекционен курс за БАН на тема: „Религии и Националната сигурност“, който е издаден на аудио касета и предоставен за ползване във Военна Академия, МВР, МНО, ДАНС, БАН и Консултативния съвет по НС при Президентството, което още веднъж потвърждава практическата приложимост и полезност на изследванията на до. Тодорова.

В справката за приносите на кандидата направените от нея научни приноси са коректно формулирани и реално отразени.

При колективните публикации – определяне на приноса на кандидата

В колективните разработки текстовете на Б. Тодорова са отграничени със собственото ѝ име.

Отражение на научните публикации на кандидата в нашата и чуждестранната литература

Справката за цитиранията на доц. Тодорова е доказателство за нейната международна видимост като изследовател – трудовете на Б. Тодорова са цитирани 22 пъти, като 13 от цитиранията са на чуждестранни изследователи.

Критични бележки по представените трудове

Бих казала, че имам не толкова критични бележки по същество, колкото по-скоро една препоръка във връзка с бъдещите изследвания на кандидата. Доколкото в последната си книга „Обективирането на исляма“, тя извежда влиянието на новите дигитални технологии, които водят до промяна в отношението към религиозния авторитет, предлагам да задълбочи изследванията си за влиянието на шиизма върху модела на съжителство на християни и мюсюлмани в България, и в частност влиянието му върху младото поколение, което е под силното въздействие на дигиталните технологии и на тази основа се направят прогнози за очакваните тенденции и ролята на религиозния фактор за социалната ситуация и националната сигурност в България.

Лични впечатления за кандидата

Познавам доц. Богдана Тодорова от съвместната ни работа в ИИОЗ, БАН. Имам отлични впечатления от нея като сериозен, добросъвестен и отговорен изследовател, като честен и коректен човек. Със своето ангажирано отношение към науката тя е ценен колега и партньор.

Заклучение

Въз основа на всичко казано до тук, смятам, че доц. Б. Годорова значително надхвърля минималните национални изисквания за заемане на академичната длъжност „професор“, изразявам убеждението си, че тя заслужава да бъде избрана на тази длъжност и предлагам на уважаемия Научен съвет на ИИОЗ да подкрепи нейния избор.

29. 04. 2019 г.

доц. д-р Албена Накова